

Kultur, kunskap och kreativitet – drivkrafter i Helsingfors

Det är mycket som talar för Helsingfors och Finland. Internationellt sett lysande skolresultat, ett innovationsintensivt näringsliv och stark samverkan mellan stat, region, näringsliv och akademi. Men hur ser regionen på sin framtid? Under två dagar i januari genomfördes Benchmarking Helsinki med ledande representanter för politik, akademi och näringsliv från Stockholm-Mälardalsregionen. Uppdraget: lära mer om finska framgångar och tillsammans med värdregionen spana mot framtiden.

Sveriges ambassadör Johan Molander i samspråk med Ingela Nylund Watz (s), ordförande i Mälardalsrådet.

Benchmarking Helsinki Inleddes med en mottagning på svenska ambassaden där ambassadör Johan Molander och kulturattaché Anders Eriksson orienterade delegationen om läget i den finska idé- och politikdebatten.

Hela besöket omfattade nedslag i tre skilda miljöer: Arabiastranden, Otnäs och Helsingfors innerstad.

Helsingfors stadsarkitekt Jaako Markkula guidade under spårvagnsturen till Arabiastranden

Arabiastranden – en nygammal multifunktionell kreativ stadsdel

Först ut var Arabiastranden, där förmiddagen den 14 januari ägnades åt kunskapsutmaningarna och utbildningsfrågorna. Arabiastranden är en fd industristadsdel under omvandling, där funktionsblandning och en stark komunitetskänsla utgör de främsta ingredienserna.

Området ligger ca 7 km utanför Helsingfors innerstad och vid vattnet, vilket erbjuder attraktiva boende och rekreationsmöjligheter. Samtidigt som de urbana inslagen är tydliga. Här finns även yrkeshögskolan Arcada, med omfattande svenskspråkig undervisning. Där välkomnade Kari Halinen, vd för Art and Design City Helsinki Oy, delegationen.

- I Arabianranta utvecklar vi stadslanskapet till en plats där allt finns. Här kan man leva, arbeta, studera, besöka och uppehålla sig, sa Kari Halinen. Och folk trivs här.

Just miljö- och kompetensmixen i Arabianranta, där design och formgivning har utgjort en drivkraft i alla steg av planeringen, är ett konkret exempel på vad man vill se mer av i Finland. Det är en del i framgångsrecept för bibehållen konkurrenskraft.

Stark konkurrenskraft i behov av förnyelse

Trots att Finland har drabbats lite hårdare av den nuvarande ekonomiska krisen än Sverige är konkurrenskraften fortfarande mycket god. Enligt Dr Pekka Ylä-Antilla, forskningschef på ETLA, finns det dock vissa saker som tyder på att Finland håller på att tappa sin framskjutna ställning. Det beror på en mognad i Finlands främsta branscher såsom skog och IT, en avtagande arbetsproduktivitetstillväxt och tillväxt i FoU-insatser.

- För att behålla vår konkurrenskraft måste vi förändra innovations- och kompetensförsörjningssystemet, menade Dr Pekka Ylä-Antilla. Det handlar om att sammanföra kompetenser på nya sätt och bredda näringslivsprofilerna.

Dr Pekka Ylä-Antillas budskap om förnyelsebehov skulle återkomma från flera talare under benchmarkingresan.

Världens bästa skola?

Finland och Helsingfors når emellertid lysande resultat i internationella skoljämförelser. Och frågan som infinner sig är: Varför klarar sig Finlands unga så bra i skolan?

Mikael Flemmich leder linjen för svensk utbildning, som omfattar 22 grundskolor och fyra gymnasier i Helsingfors stad. Enligt honom finns det flera troliga svar på frågan. Bland annat lärarens ställning i klassrummet, respekt för kunskap bland elever, visst mått av präntande i inläringen, autonoma skolor och Finland som ett homogent land. Det senare är dock på väg att förändras. Men det finns en faktor som är mer betydelsefull än andra.

- De svaga eleverna har vi lyckats stötta mer framgångsrikt än i andra länder, hävdar Mikael Flemmich.

"Våra starka elever presterar inte bättre än i andra länder, utan det är de svagpresterande eleverna som vi lyckats stötta bättre i den finska skolan" Mikael Flemmich, Helsingfors stad

Ilkka Turunen, tjänsteman vid utbildningsministeriet, kunde visa på att det varken hänger på mer tid i skolan, eller större skolbudgetar, eller mer centralstyrning, eller högre lärarlöner.

- Vi har fyra finska utbildningsparadoxer: Få resurser ger mer resultat, eleverna lär sig bättre med färre prov, det blir mer jämlikhet mellan skolorna genom mångfald, och ju bättre eleverna presterar, desto högre sannolikhet att de själva vill bli lärare! slog Ilkka Turunen fast.

Öppna upp innovationssystemet!

Även Finlands innovationssystem brukar framhållas som en internationell förebild, även om OECD nyligen även kritiserat det för att vara allt för komplext. Paula Nybergh, avdelningschef på arbetsmarknads- och ekonomiministeriet, talade om ett innovationssystem i förändring:

- För att få det att fungera måste vi fråga, lära oss att ifrågasätta, underströk Paula Nyberg.

Enligt henne finns det en rad utmaningar för innovationssystemet: det behövs mer inslag av internationalisering, mer av växande företag med kreativa företagare. Inriktningen är allt för stark mot stora företag.

- Men vi är ganska bra på övergångar mellan systemen, alltså mellan näringsliv och forskningsvärlden, även om vi kan bli ännu bättre, menade Paula Nybergh.

Öppen innovation och kreativa miljöer i Otnäs

Inom universitets- och forskningsvärlden har det också skett förändringar i Finland, med numera autonoma universitet som öppnar upp för nya former av samarbeten och samverkan. Ett konkret steg i riktning mot att föra samman kompetenser är det nyinrigda Aaltouniversitetet, beläget i Otaniemi. Här besökte delegationen kulturhuset WeeGee, Design Factory och Nokias huvudkontor.

Esbos kulturchef, Georg Dolivo, berättade om det strategiska utvecklingsarbetet med kreativa och innovativa miljöer i Otnäs

I Otnäs finns även flera andra innovativa företag, samt boende, shopping, studenter och som sagt Aaltouniversitetet. Det är en sammanslagning av tre anrika högre utbildningsinstitutioner inom konst, teknologi och ekonomi. Så sammanslagningen skulle i ett svenskt sammanhang motsvara Konstfack, KTH och Stockholms Handelshögskola. Tuula Teeri, Aaltouniversitetets rektor, underströk i sin presentation de möjligheter som denna nya juridiska form ger, men menade även att det gäller att gå in i detta med en öppen attityd:

- Vi ska inte fastna i revir utan kunna hoppa mellan de tre fälten, konst, ekonomi och teknik! Ett sätt att göra det på är att utnyttja Design Factory.

"Att samla folk i ett tomt rum som här på Design Factory, då händer det kreativa saker, sk co-creation" berättade Tuula Teeri om.

Men Aalto ska även fylla sin plats som gediget universitet med forskningsprofil. Och här menade Tuula Teeri att det handlar om att *back to basics*:

- Vi ska bli bra i grundforskning samtidigt som vi ska ha tillämpad forskning.

De främsta utmaningarna för det nya universitetet består i att erbjuda bra karriärbana för forskarna, införa mer riskorientering i forskningen för att våga mer, ta fram målsättningar i organisationen som uppmanar till prestationer, och stärka bandet mellan forskning och undervisning.

Morgondagens Nokialand tänker i nya konstellationer

Nokia är ett företag som för många är synonymt med Finland. Ida Andersson, senior manager education policy, menade att innovation kommer från samarbete mellan människor. Och att detta styr Nokias rekrytering:

- Man ska kunna samarbeta, dela med sig, språk, ändra åsikter, kommunicera virtuellt. Allt detta förväntar vi oss av dem vi anställer. Och att kunna kommunicera över gränser.

Ida Andersson hade även synpunkter på utbildningssystemet och universiteten och pekade specifikt på behov av att modernisera den finska skolan. Samtidigt gav hon stöd åt Paula Nybergs syn på övergångarna mellan näringsliv och universitet:

- Samarbetet med universitet har blivit bättre därför att det finns fler som har erfarenheter av att arbeta i industrin.

Särskilt inbjudna middagstalare: professor Kolbe och professor Klinge.

Professor Laura Kolbe berättade om Helsingfors identitet och de nordiska huvudstadsregionernas utrikessamarbete sedan det första mötet i Stockholm 1923.

Professor Matti Klinge uppehöll sig i sitt middagstal kring internationella influenser och Helsingfors förhållande till sin omgivning.

Ständig omvärldsbevakning påverkar självsynen

Den andra dagen ägnades åt jämförelser mellan Helsingforsregionen och Stockholm-Mälarenregionen kring samverkansprocesser. Utgångspunkten för samtalet var Finlands metropolpolitik. I Helsingfors stadshus inledde överborgmästare Jussi Pajunen samtalet med att understryka behovet av att ständigt omvärdera synen på sig själv i förhållande till omvärlden för att kunna utvecklas.

- Det har hänt väldigt mycket på bara 25 år vilket påverkar synen på oss själva och våra strategier. Numera arbetar vi utifrån 3 nivåer: världsnivån med exponering mot Asien, EU-medlemskapet med gemensam marknad och valuta, samt Östersjöregionen där Helsingfors gått från att vara en *dead end* i västvärlden till centrum i en ny region.

Metropolpolitiken formar samverkan i Helsingforsregionen

Att Helsingfors betyder mycket för Finland kan delvis förklaras med att det är den enda regionen som uppvisar storstadskaraktär och som har många av de tillgångar som enbart kan uppstå i täta regioner, enligt bostadsministern Jan Vaapavuori. Men det finns därmed även storstadsutmaningar att hantera:

- Huvudstadsregionen avviker genom brist på bostäder, hög koncentration av landets invandrade och trafikproblem. Detta finns ingen annan stans i Finland.

Som ett svar på detta har Finland utvecklat en särskild politik för storstaden.

Metropolpolitiken, där staden, regionen och staten kommer överens om hur man ska hantera svagheter och utveckla styrkor:

- Metropolpolitiken handlar om ett slags avtal, där man kommer överens om prioriteringar tillsammans med staten, men inte själva finansieringen, förklarade Jan Vaapavuori.

Överborgmästare Pajunen underströk betydelsen av att ständigt omvärdera synen på sin region i förhållande till förändringar i omvärlden.

Vi agerar NU tillsammans!

Enligt näringslivschefen i Helsingfors stad, Eero Holstila, finns det en stark väv av samverkan i Helsingforsregionen som dels bygger på goda etablerade personliga kontakter, dels på en allmängiltig uppfattning bland beslutsfattare om behovet att agera gemensamt.

- I Helsingfors finns det en stark känsla av att vi måste göra något, agera tillsammans, för att klara av konkurrensen. Och att det måste ske snabbt: "We must do something now together", underströk Eero Holstila.

Vad tar vi med oss hem?

Med utgångspunkt i överborgmästarens idé om att ständigt nyansera bilden av sig själv, så reflekterade delegationen från Stockholm-Mälardalsregionen över vad lärdomarna från Helsingfors har att ge oss. Olika bilder står mot varandra.

Å ena sidan många utmaningar...

Helsingfors har ett starkt utbildningssystem med lysande resultat i skolan, men att det är svårt att få full utväxling på detta i forskningssystemet. Innovationssystemet är omfattande och har inslag av passionsbaserad inlärning i kreativa miljöer såsom Design factory, men det baseras samtidigt på mogna branscher. Samverkan näringsliv, politik, akademi framstår emellertid som framgångsrikt med täta grupperingar som uppnår resultat. Men utmaningen är att få till de mjuka delarna i innovationssystem som omfattar mer än kritiska massor och som även inkluderar dem som är födda på 90-talet.

... å andra sidan konkreta resultat

Helsingforsregionen har i sitt regionala arbete framgångsrikt fört samman kompetenser från olika områden inom ramen för dynamiska och flexibla partnerskap, där kultur, kreativitet och kunskap utgör drivkrafter. Några konkreta resultat är stadsdelen Arabiastranden, Aalto-universitetet, samt utmärkelsen World Design Capital 2012.

Helsingfors väcker frågor på hemmaplan

Dessa delvis blandade intryck fick Mälardalsrådets ordförande Ingela Nylund Watz att summera sina funderingar utifrån några frågor:

- Ska vi ha vår utgångspunkt i god utbildning eller bildning?
- hur drar vi bättre nytta av att vår region är en internationaliserad region?
- Klistret i samverkan: vad är det som binder oss samman?
- Synen på konst och kultur: är det något som vi borde lyfta in i vårt regionala arbete?